

Egység, Erő Szegeden, Horthy Miklós Egyetem!

TÁPÉ

KATONA IMRE JEGYZETEI

Néprajzi gyűjtéseim során eddig összesen három hetet töltöttem Tápén. Ez végérvényes néplélektani kép kialakításához nem elegendő, hisz az újabb néplélektani irányú könyvek (Prohászka Lajos: A vándor és a bujdosó; Szekfű Gyula: Mi a magyar? Dékány István: A magyarság lelki arca) is sokszor egymással teljesen ellentmondanak, pedig tudós szerzőik egy egész életen át figyelhették a magyarságot. A tápai nép egyedi sajátosságai azonban 3 hét alatt is ki-kivillantak.

Tápé népi arcát megszabja 1. a földrajzi helyzet (vízmenti település, Szegedhez való közelség), 2. a lakosság nemzetisége (a történelem tanúsága szerint mindig színmagyar néplakta Tápét), 3. a lakosság foglalkozása (földművesek, bérlők, állattenyésztők, télen pedig gyékényszövők), 4. a lakosság vallása (római katolikusok), 5. Tápé eddigi története (a falu nagy belső egysége, zártsága tapasztalható minden vonalon!).

A tápai nép első feltűnő vonása az idegennel szemben való nagy bizalmatlanság. Tápé idegenforgalma aránylag igen nagy volt régebben s egyes idegekről rengeteg aprólékos megfigyelésük van a tápaiaknak. Az idegenek iránti bizalmatlanság alapja a lelki zártság, primitívség és konzervativizmus. Ehhez járul még, hogy sok szegedi lelkiismeretlen ügynök, kalandor visszaélt a nép bizalmával. Sokszor humoros formában nyilvánul meg a Tápé és a környező falvak, városok közti ellentét, csak kérdezze meg: »Mikor lesz Tápén szatyorszentelés?«, az egységes elutasító állásfoglalást a legdurvább formájában tapasztalhatja.

Az előbb szólottam a tápai nép bizonyos primitívebb lelki alkataráról. Ezt nem elítélő értelemben mondtam. A nép kétségkívül egy háború előtti lelki állapot megkövülését mutatja, ennek szép szimbóluma az is, hogy noha Tápé nyelvjárása ugyanaz, mint a szegedi, a nyelvjárás ősi sajátosságait sokkal jobban megőrizte.

A nép minden idegszálával a jelenben él. A férfiaknál ez megnyilvánul az erősen politikai hajlandón, s az asszonyoknál a kenyérgondok emlegelésében. A sok panaszból is a primitív ember öncsalását láthatjuk, hogy a bajok állandó emlegetésével szinte »becsapja a Gónoszt«, s kellemesen csalódik, ha a jövő jobbra fordul.

A tápai nép zárt egységet alkot minden értelemben. Ez jelent vallási, nemzeti, társadalmi egységet. Ezért egységes az idegenekkel szemben való állásfoglalás is. Rendkívül élesen bírálják vezetőik ügyeit, az esetleg Tápén megforduló idegekről órákon át tudnak mesélni, viszont erkölcsi fölfo-gásukat sokszor kritika nélkül átveszik.

Az egység tudata a népnél ösztönös lokálpatriotizmusban nyilvánul meg. Büszkén emlegetik, hogy eddig mindenki megszerette Tápét, aki ott járt, s Tápéről odavándorló. Egy idősebb ember büszkén emlegette, hogy hiába látszik olyan kopott falunak Tápé, mégis igen sok pénz fordul meg a tápaiak kezén.

A katonaságon kívül a gyékényszövő munka ideje az, amikor a tápai férfiak messzibb vidékekre is elvetődnek. Így azután a tápaiak földrajzi ismerete meglehetősen nagy, bár nincs akkora, mint a még mozgékonyabb kubikos rétegé. A földrajzi ismeret terjed a Bácskára, egész Duna—Tiszaközé, Tisza-mentére, stb. Tapasztalatairól jóízűen és szívesen mesél a tápai, s a tapasztaltakat otthon igyek-

szik felhasználni. Látása reális, mint egész népünké, s elsősorban a Tápé és a bejárt vidék közti különbségekre terjed ki. Ebből vezethető le a tápaiak fogékonysága minden kultúra iránt. Könyvet minden házból találni egy-kettőt, s szívesen bejárnak színházba is Szegedre, nem szólva a mozirol. Fájdalmasan emlegetik, hogy majdnem mindenki akart villanyt, mégsem vezették ki eddig Tápéra. A fogékonyságukra misem jellemzőbb, mint az, hogy a néprajzi gyűjtés célját azonnal felismerték. Viszont igaz, hogy szinte bosszantóan részletesen kikérdezték a gyűjtés célját de a tiszta szándékról való meggyőződés után készségesen rendelkezésünkre álltak. (Két mesélőmmel pl. állandóan a fiúk biztatják az apákat a minél gyakoribb mesélésre. Más vidéken ezt egyszerűen hiábavalóságnak tartják.) Nagyon nagy kár, hogy sokan a tápai népet egyszerűen néprajzi alanyként tekintették, s így érthető, hogy a gyöngyös bokréta és a viseletre terjed ki a tápaiak népi öntudata, büszkesége, tehát a külsőségekre. Sokszor indokolatlanul büszkék is tápai voltak.

A tápai életmód különlegessége (a földdel és a gyékényekkel való kettős foglalkozás) okozta azt, hogy a tápaiakba legfeljebb olyan ember olvadt bele, aki belőlük élt (kereskedő) vagy akit a messzejáró férfiak és a vásárokon vándorló asszonyok magukkal hoztak. Amúgy roppant zárt egység, mert pl. a gyékényszövésbe nem lehet napok alatt beletanulni, mint pl. a kapálásba, hanem évek kellenek hozzá, s ezért már a gyerekek kezdik a tanulást. Viszont ki sem lehet olyan könnyen ugrani belőle. A gyékényszövés és halászat tartotta fenn Tápét a török alatt, s ezek közül a gyékényszövés még ma is jelentős forrás. Ezért zárt és az átlagos magyarnál konzervatívabb a tápai. Tápén még általánosan elterjedtek azok a szavak, amelyek a környező kerületeken kb. 50 éve kihaltak. (Csak két példa a konzervativizmus bizonyítására: több a pipázó, mint a cigarettázó ember Tápén, s minden környező helységénél magasabb a tápaiak születési ezreléke!)

A bomlás jelei itt ezért lassabban mutatkoznak. A régi rend lerombolásában főszerepet visz Szeged. Itt ugyanis sok tápai cselédlány és gyári munkás megfordul. De emellett Tápén nincs megfelelő vezetőség, s ezek akaratlanul elősegítik a bomlást. Így pl. 1914 előtt Tápé híres volt őszinte és mély vallásosságáról, ma azonban lézengenek a templomban az emberek, s belsejükben sem sokkal vallásosabbak. (Pl. fiatal legény vasárnaponként egy-kettő ha van a templomban.) A vallás-erkölcsi alap kiesésével azután elszaporodtak a bajok, így pl. Tápé évenként szolgált egy-két gyilkosságot, öngyilkosságot. A születések számból szörűen csökkennek, az alkoholfogyasztás és dohányzás általánosan nagymérvű, még a 10—12 éves gyerekek közt is. Az ifjúság korán felvilágosult, s erősen erotizálódik. A beházasodás miatt sok a degenerált. A kultúra nem annyira kell, mint a civilizáció »áldásai«. Sokat rombol a szegedi mozi, színház. Szeged közelsége jó is, rossz is ebből a szempontból. Csak egy ténnyel vegyünk: jó pl. annyiból, hogy majdnem minden tápai anya a klinikán szül, de ugyanakkor magzatot elhajtani is Szegedre jön.

A tápai közösségi érzés azonban nem robban szét. A téli csoportos gyékénymunkák alatt a hagyomány átadására egyszerű alkalomak vannak. Ezért van az, hogy a tá-

paiak az Alföldön szokatlan nagy hagyományt őriznek és adnak állandóan tovább. Mese, nóta, babona, stb. van itt bőven, mint sehol másutt a közvetlen környéken.

Ha egyénekre bontjuk Tápé népi társadalmát, meglepően sok a jó humorérzékű, viccfaragó ember. Mesélőim túlnyomó része is tréfás meséket mond el legszívesebben. Az egyéniség kialakításában nagy szerepet visz az erotikus vonás. Ez a népi erotika nem az a természetellenes, mint a felsőbb rétegekben, hanem azonnal kielégülő. Így az egyéniség első vonása, amikor kiszakad a merev, vastörvényű társadalmi osztályból, s legalább a nem kérdésben szabados és a humorban fölé emelkedik minden törvénynek és minden tekintélynek. Így pl. egyik mesélőm műszkén emlegette, hogy Szibériában éveken át mesélt tisztéknek és közömbereknek, s a mese végén mindenkinek drasztikusan ocsmány szerepet adott, minél magasabbrangú volt az illető, annál inkább nevetségessé tette.

A tápai nép meglehetősen kereskedő hajlamú, kis földterületen rendkívül zsúfoltan él. (Nagyon elaprózódtak a birtokok, kellene a tagosítás), s ezért vállalkozó szellemű, minden kínálkozó alkalmat megragad, hogy pénzt szerezzen. Nagyfokú anyagiaság jellemzi a tápaiakat s nem ritkán fősvénység. Sok bűnét elnézik vezetőiknek is, mert ügyes pénzszerzők voltak, s pl. az egyik tápai ember mesélt egy kubikosról, de annak nem erkölcsöttségét ítélte el legjobban, hanem azt, hogy virtusból 10 pengőssel gyűjtött pipára. Már a gyerek is korán keres, dolgozik, s így nem esodáható a nagy anyagiaság. A gyermek nevelésében feltűnő a ridegség, durvaság. A bomlófélben lévő tápai társadalomban nincs meg azonban az az enerváltság, életűnttség, mint pl. az egykézű, de szintén hagyományörző Ormányságban. Nagyfokú a megváltozott viszonyokhoz való rugalmas alkalmazkodás. Pl. most a katonaságnak készítenek gyékénycipőket. Itt a társadalmi és egyéni tragédiát, kivándorlást, stb. nem szűlt a nagy népsűrűség, s a lakosság majdnem ugyanaz az etnikum, mint volt a török előtt.

Tápé falutelepülés, s ezért érthető, hogy a lakosság sokkal jobban tud írni-olvasni, mint pl. a tanyai lakosság. Kevés az írástudatlan, s merném állítani, hogy ez az ok a tápaiak valószínű kultúrtehetségének. Sok bennszülött tápai kitanul tanítónak, orvosnak, természetesen Szegeden, s van esetl. hogy ismét falujában helyezkedik el. Azonban a nép hiszékenyebb természetűleg a városiaknál, s így az írásbeliségnek (újság, de különösen levél) roppant nagy hitele van a nép előtt. Évekig emlegetnek egy-egy kapott levelet, s gondosan meg is őrzik. A műveltség foka kielégítő, így pl. hallottam parasztembertől, hogy választási vitát folytatott egy reformátussal egy egész éjszakán át.

A falu zárt, belső település. Nagyon szerteágazó rokonsági fokok vannak, szinte mindenki rokon a faluban. Az emberek szinte egymás »szájában és szemeláttára« élnek s nincs az az érdektelen ridegség, mint pl. egy nagyvárosi házból. Minden eseményről azonnal tudomást szereznek s kész az ítélet is róla. A pletyka szerepe itt felfokozott, ha lehet ezt mondani. Minden eseményt a szigorú társadalmi rend korlátai közé akarnak szorítani, s zsinórmértékkel mérik a fiatalok viselkedését. Ezért sehol sem ítélik el annyira a »mai« fiataloságot, mint Tápén. A bomlás sokáig várható itt magára, de a szakadék még élesebb a fiatalok és az idősebb nemzedékek között. Itt azután elmosódnak az idősebb nemzedékek közti különbségek is, s egységesen foglalnak állást a fiatalokkal szemben.

A tápai nép dolgoz, munkás. Nem mulasztana el egyetlen munkaalkal-

mat. Náluk a dolgozás, munkálkodás nemcsak anyagi, megélhetési kérdés, hanem lelkiismereti. Pl. figyeltem, hogy a tavaszi esők végét türelmetlenül várták. Az fájt legjobban, hogy a sürgős munkát akasztja meg. Azonnal az eső után az egész falu szinte rajzott ki a munkára.

Kb. ezek a legtipikusabb vonások, amelyek Tápén azonnal szembeötlőnek. Természetesen nagy különbségek adódnak nemzedékek (pl. feltűnő az idősebb emberek zárkózottsága), vagyoni állapot stb. szerint. Azután a tápaiakra is érvényes a magyartanyira jellemző önérték, individualizmus, stb., stb., de azért teljesen elütő a környezetétől, tehát Tápének van egyéni arca.

A vázolt kép hiányos, vázlatos, s nem végleges, minthogy erre nem is tarthat egy ítélet sem számot. Mint Ravasz László írja a »Mi a magyar« kötetben, a legjobb intuitív közeledni a magyarázhatatlan, megfoghatatlan néplélekhez. A tápai nép mindenképp individuum, önmagában nagy érték, s megvizsgálva a múltját, jelenét, mindenképp érdemes a sokat emlegetett szebb jövőre.

Orvostanhallgatók kongresszusa

A deákegységsszervezet hatalmas munkájának újabb komoly és eredményes eseményéről számolhatunk be, az orvostanhallgatók kongresszusáról. Kolozsváron a KMDSz rendezésében december 19.-én háromnapos konferenciára gyűltek össze a négy magyar egyetemi orvos orvostanhallgatóinak képviselői, hogy megvitassák mindazokat a kérdéseket, melyek foglalkoztatják és melyek után érdeklődniük kell a feladataira lelkiismeretesen készülő orvosjelölteknek. A SzEI képviselőiben Kása Zoltán, az orvosjelölt hivatáscsoport vezetője volt ott.

Igy, mint alapvető kötetmenyt szögezték le az orvosi tudomány legalaposabb elsajátítását és azt, hogy minél mélyebben bele kell látniuk a magyar élet nagy kérdéseibe.

Megállapították a Közegészségügyi Munkaközösséget, melynek keretében a négy egyetem orvosjelöltjei állandó kapcsolatot tartanak fenn egymással. Ez a munkaközösség lehetővé teszi, hogy a végzett, fiatal orvosok hivatástudattal, a nép, a falu szeretetétől eltelev menjenek oda, ahol a magyarság egészségének gondozása terén a legtöbbet tehetnek.

Megbeszélték az orvoshiány kérdését, a fiatal orvosok elhelyezkedési és kereseti lehetőségeit, melyek leküzdésére, illetve megoldására javaslatot dolgoztak ki. Ugyancsak lefektette álláspontját a kongresszus az orvosi oktatás új rendjére vonatkozólag is.

A honvédorvosoknak a népegészségügy érdekében való célszerű felhasználásáról is javaslatot dolgoztak ki, melyet véleményezés és elbírálás véget továbbítottak az illetékesekhez.

Elhatározták, hogy a jövőben a felmerülő kérdések megtárgyalása és az egységes állásfoglalás biztosítása céljából félévenként tartanak majd kongresszust. A legközelebbi Debrecenben lesz.

A négy egyetem orvoskari dékánjait és professzori karát táviratban köszöntötte első első összejövetele alkalmából a kongresszus.

Az ifjúságnak joga van saját kérdéseire hozzászólni, joga van önmaga vezetéséhez. Mikor él az ifjúság ezzel a jogával, ugyanakkor tudja, hogy a jogokkal kötelességek járnak. A magyar ifjúság felismerte kötelességeit és igyekszik teljesíteni. A kolozsvári orvostanhallgatók kongresszusa is ezt bizonyítja.